

Bundel van de Informatieavond van 2 april 2019

- 1 Opening
19.00 uur
Voorzitter
- 2 Deskundigheidsbevordering gemeentebestuur
19.00 - 21.00 uur
Openingswoord: Frank Joosten en Rob Dautzenberg
Presentatie: Prof. Dr. Xavier Moonen
Toelichting:
Lang werd gedacht dat een licht verstandelijke beperking aangeboren was, of op grond van ongelukkige omstandigheden tijdens de zwangerschap of geboorte verkregen werd. Dat geldt maar voor een deel van de mensen die wij mensen met een licht verstandelijke beperking noemen. Op grond van recent onderzoek weten we dat mensen ook om andere redenen tot de groep mensen met een licht verstandelijke beperking gerekend kunnen worden. De overheid overschat de capaciteiten van veel van deze burgers verkeerd in zo blijkt uit onderzoek. Een belangrijk probleem vormt (zeer) laaggeletterdheid. Maar hoe kun je mensen met een licht verstandelijke beperking herkennen? Hoe kunnen we hun krachten en problemen in beeld brengen en wat kan de lokale overheid doen om een positief klimaat voor alle burgers te scheppen? Over deze onderwerpen wil professor Xavier Moonen u graag bijpraten en met u in discussie gaan.
Professor dr. Xavier Moonen, is orthopedagoog en GZ-psycholoog, werkzaam bij Koraal in Oisterwijk, bijzonder lector aan de Zuyd Hogeschool en Bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam.
[artikel LD 14 januari 2017.pdf](#)
[Presentatie prof dr Xavier Moonen 2 april 2019.pdf](#)
- 3 Streetwise
21.00 - 21.30 uur
Toelichting op aanpak en resultaten Streetwise (op verzoek van VVD fractie)
<https://evaluatieparkstad2018.stichtingstreetwise.nl/>
- 4 Sluiting
21.30 uur
Voorzitter

interview xavier moonen

Niet binnen de lijntjes

Een lastig te definiëren groep. Jeugdigen en jongvolwassenen met licht verstandelijke beperkingen en gedragsproblemen. Xavier Moonen uit Landgraaf bezet sinds kort een bijzondere leerstoel aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij aan kennisontwikkeling over deze ingewikkelde groep gaat doen.

ANNELIES HENDRIKX

Als leek denk je bij een licht verstandelijke beperking (LVB) aan iets wat aangeboren is en simpel te meten valt met een IQ-test. Niet dus. Xavier Moonen, ook bijzonder lector bij Zuyd Hogeschool, werkt al sinds 1985 bij Koraal Groep en komt steeds meer tot de conclusie dat hij niet zo gek veel heeft aan IQ-tests. „Die kunnen hooguit indicatief zijn. Wetenschappelijk nemen we daar steeds meer afstand van. Sociale aanpassing is veel belangrijker. Dus: hoe gaat iemand met zijn omgeving om? Het blijkt dat mensen met een laag IQ zich soms verrassend goed maatschappelijk staande kunnen houden. Andersom komt ook voor. In hoeverre ben je in staat met anderen om te gaan, je impulsen te bedwingen, een simpele maaltijd te bereiden, met geld om te gaan?”

Hoeveel kinderen en jongvolwassenen met LVB zijn er in Nederland?

„Dat is niet zo gemakkelijk te zeggen. Als je alleen het IQ-gegeven neemt, zwakbegaafden en mensen met sociale gedragsproblematiek meetelt, kom je tot gigantisch hoge aantallen, zoals de statistieken van het Sociaal en Cultureel Planbureau laten zien: 800.000.

Het heeft weinig zin zo veel mensen een etiket op te plakken. De

groep waar mijn voorkeur over gaat, bestaat uit maximaal 200.000 mensen."

Moonen verdeelt 'zijn' groep ook nog eens in vijf subgroepen. De eerste bestaat uit kinderen bij wie iets misgaat tijdens de zwangerschap of bij de geboorte. Dan is er een duidelijk aanwijsbare, fysieke oorzaak. De tweede groep past daarbij: kinderen met epilepsie, tumoren en dergelijke. Moonen: „De derde groep komt uit gezinnen waarin de aansluiting bij de Nederlandse taal en cultuur niet goed verloopt. Die kinderen komen met een behoorlijke achterstand op school. De intelligentie ontwikkelt zich onvoldoende. Die komen vaak op LVB-niveau uit. LVB kan ook iets tijdelijks zijn. De vierde groep is nog triester. Echtscheiding, misbruik, mishandeling, moedermishandeling, detentie van ouders, psychische of verslavingsproblemen bij ouders en daar vaak een optelsom van. Als je drie of meer van deze dingen als jong kind hebt meegemaakt, is de kans heel groot dat dit niet alleen levenslange invloed heeft op je fysieke en psychische gesteldheid, maar ook op je intelligentie. Je kunt die ellende nooit meer helemaal wegpoetsen. Veel kinderen in instellingen behoren tot deze subgroep." De vijfde groep zijn jongvolwassenen die op dit moment, vaak als gevolg van de manier waarop ze hebben geleefd – met psychische problemen en verslavingen bijvoorbeeld –, functioneren op LVB-niveau.

Wat is kenmerkend voor mensen met een licht verstandelijke beperking?

„Ze kleuren als het ware niet binnen de lijntjes. Kunnen niet plannen, hebben weinig inzicht, begrijpen niet helemaal hoe de wereld in elkaar zit. We hebben drie gedragingen ter beschikking, zeg ik altijd: fight, flight en make love. Dat zijn onze drie basisvaardigheden en daarmee redden wij het in het leven. Die hebben we alle drie nodig. Soms moet je vechten, soms vluchten en soms moet je gewoon proberen het goed te vinden met anderen. Maar je moet die vaardigheden wel handig kunnen toepassen. Mensen met LVB hebben vaak een voorkeursstrategie, ongeacht de situatie. 30 procent trekt zich terug, vlucht, altijd. 60 procent heeft vechten als voorkeursstrategie. Vandaar ook een overpopulatie van mensen met LVB in de gevangenissen. En dan zijn er een paar die altijd kiezen voor make love, maar dat is soms ook niet handig."

Grijp je roept een opperaat bij een winkel en dat gebeurt niet.

Dan ga je dus terug. Hoe moeilijk is dat voor mensen met LVB?

„Je kunt zo'n situatie oefenen met hen en dat gebeurt ook. Maar dan komen ze bij die winkel en worden ze toch net iets anders bejegend dan ze hebben geoefend. Wij kunnen dan meestal improviseren, dat kunnen zij niet. Een aantal zal weglopen met de staart tussen de benen: vluchten. Een groter aantal gaat vechten. Dat kan verbaal zijn, maar ook door met dingen te gooien.”

Het gemiddelde IQ in Nederland is 100. Hoe ligt dat bij mensen met LVB?

„Die zitten tussen 50 en 85. Alleen om in aanmerking te komen voor de Wet langdurige zorg (Wlz) is een IQ onder 70 nog het belangrijkste. Maar het overgrote deel zit niet in een instelling voor mensen met een verstandelijke beperking.”

Dus de meesten zijn voor hulp afhankelijk van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet. De gemeentes bepalen de mate van zorg. Kunnen zij LVB voldoende herkennen?

„De grote gemeentes steeds beter, zoals Amsterdam en Rotterdam. Andere zijn zich nog aan het oriënteren. De overheden moeten daarnaast echt hun taalgebruik aanpassen, het niveau is nu te hoog. De mensen over wie ik het heb, zitten op het laagste leesniveau. Mensen met LVB zeggen vaak niet dat ze het niet snappen, je merkt het pas als ze datgene wat was afgesproken niet hebben uitgevoerd. Bijvoorbeeld wat is dat precies: 'een kuur afmaken'? Daarom probeer ik nu informatie op zo'n website als thuisarts.nl te 'hertalen' naar hun taalniveau. Onze 'hertalingen' laten we becommentariëren door mensen met LVB zelf. Die kunnen zeggen of ze het dan wel snappen.”

Maar dat doen ze niet, zei u net.

„Daar moeten we ze voor opleiden. Tweede helft volgend jaar gaan we dat doen binnen Koraal Groep. Dat alles moet tot een nieuw taalsysteem leiden: taal voor allemaal. Die term hebben mensen met LVB zelf bedacht. Uit onderzoek is gebleken dat mensen die wel meer taalvaardig zijn, dat ook helemaal niet vervelend vinden, als het maar niet kinderachtig wordt. Dus daar moeten we naar op zoek.”

U heeft een screeningsinstrument ontwikkeld dat kan helpen LVB te ontdekken, de SCIL.

„Ja, dat is een korte screeningslijst die in negen van de tien gevallen een LVB correct voorspelt. Naast de volwassenenversie is in 2015 een speciale versie voor jongeren vanaf 14 jaar verschenen. Iedereen kan die korte test afnemen, daar hoeft je geen specialist voor te zijn. Het is een soort vragenlijst met kleine proefjes – een cijferreeks onthouden, zinnen afmaken – die je in een gesprek samen invult. Veel eenvoudiger dan een twee uur durende IQ-test. Die SCIL-afname duurt een kwartiertje. Wordt nu veel gebruikt bij daklozen, in de psychiatrie en bij justitie. Gemeenten kunnen er ook gebruik van maken.”

Hebben mensen met LVB per definitie gedragsproblemen?

„Drie à vier keer zo vaak als gemiddeld begaafde mensen, weten we uit onderzoek. Bijna altijd als ze in situaties komen waar ze niet op berekend zijn. Maar er zijn er ook die een eigen bedrijfje hebben, alleen de boekhouding en de inkoop doen anderen, maar ze hebben bijvoorbeeld wel groene vingers en kunnen prima met plantjes overweg.”

U heeft het over een explosieve groei van het aantal zorgvragen door mensen met LVB.

„Ja. Die zijn de laatste twintig jaar vervijfvoudigd. Dat komt vooral doordat de samenleving zoveel moeilijker is geworden. Er zijn steeds meer mensen die niet sociaal aangepast met de wereld kunnen omgaan. Waar je vroeger nog allerlei banen kon krijgen waarin je op je eigen niveau kon functioneren, wordt nu overal sociale handigheid van je verwacht. Het afschaffen van de sociale werkvoorziening is natuurlijk doodzonde. Triest dat deze mensen de vrije arbeidsmarkt op moeten. Werkgevers staan niet om hen te springen. Deze mensen moeten bij wijze van spreken negen levens krijgen, die maken fouten, die komen niet op tijd, die hebben een grote mond. En dan stopt een werkgever vaak te snel. We zijn niet goed ingericht op mensen die anders zijn. Dat deden we vroeger beter, je kende elkaar, je wist: ach, dat is een rare, maar hij heeft een goed hart. Die acceptatie is een beetje weg.”

DOOR ANNELIES HENDRIKS

INTERVIEW
XAVIER MOONEN

Een lastig te definiëren groep. Jeugdigen en jongvolwassenen met licht verstandelijke beperkingen en gedragsproblemen. Xavier Moonen uit Landgraaf bezet sinds kort een bijzondere leerstoel aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij aan kennisontwikkeling over deze ingewikkelde groep gaat doen.

Niet binnen de lijntjes

Als leek denk je bij een licht verstandelijke beperking (LVB) aan iets wat aangeboren is en simpel te meten valt met een IQ-test. Niet dus. Xavier Moonen, ook bijzonder lector bij Zuyd Hogeschool, werkt al sinds 1986 bij Koraal Groep en komt steeds meer tot de conclusie dat hij niet zo gek veel heeft aan IQ-tests. „Die kunnen hooguit indicatief zijn. Wetenschappelijk nemen we daar steeds meer afstand van. Sociale aanpassing is veel belangrijker. Dus hoe gaat iemand met zijn omgeving om? Het blijkt dat mensen met een laag IQ zich soms verrassend goed maatschappelijk staande kunnen houden. Andersom komt ook voor. In hoeverre ben je in staat met anderen om te gaan, je impulsen te bedwingen, een simpele maanklud te bereiden, met geld om te gaan?”

Hoeveel kinderen en jongvolwassenen met LVB zijn er in Nederland?
„Dat is niet zo gemakkelijk te zeggen. Als je alleen het IQ gegeven heeft, zwakbegafden en mensen met sociale gedragsproblematiek meetelt, kom je tot gigantisch hoge aantallen, zoals de statistieken van het Sociaal en Cultureel Planbureau laten zien: 800.000. Het heeft weinig zin zo veel mensen één etiket op te plakken. De groep waar mijn leerstoel over gaat, bestaat uit maximaal 250.000 mensen.”

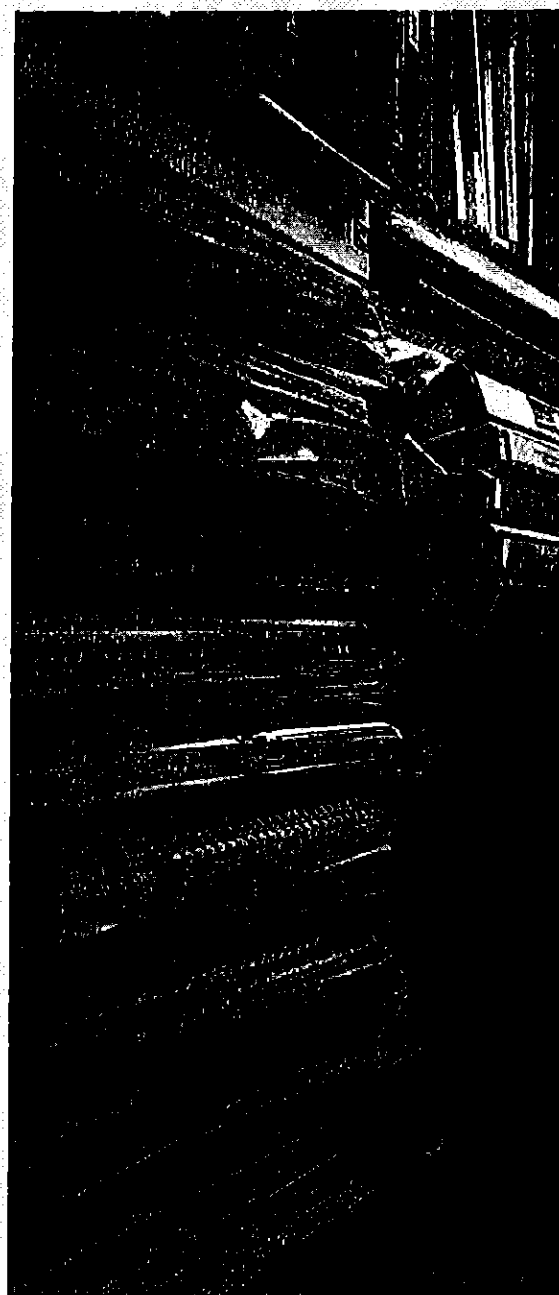
Moonen verdeelt 'zijn' groep ook

nog eens in vijf subgroepen. De eerste bestaat uit kinderen bij wie iets misgaat tijdens de zwangerschap of bij de geboorte. Dan is er een duidelijk aanwijsbare, fysieke oorzaak. De tweede groep past daarbij: kinderen met epilepsie, tumoren en dergelijke. Moonen: „De derde groep komt uit gezinnen waarin de aansturing bij de Nederlandse taal en cultuur niet goed verloopt. Die kinderen komen met een behoorlijke achterstand op school. De intelligentie ontwikkelt zich onvoldoende. Die komen vaak op LVB-niveau uit. LVB kan ook iets tijdelijks zijn. De vierde groep is nog triester. Echtscheiding, misbruik, mishandeling, moedermishandeling, doeltloze van ouders, psychische of verslavingsproblemen bij ouders en daar vaak een optekst van. Als je drie of meer van deze dingen als jong kind hebt meegemaakt, is de kans heel groot dat dit niet alleen levenslange invloed heeft op je fysieke en psychische gesteldheid, maar ook op je intelligentie. Je kunt die ellende nooit meer helemaal wegpoezen. Veel kinderen in instellingen behoren tot deze subgroep.” De vijfde groep zijn jongvolwassenen die op dit moment, vaak als gevolg van de manier waarop ze hebben geleefd - met psychische problemen en verslavingen bijvoorbeeld - functioneren op LVB-niveau.

Wat is kenmerkend voor mensen met een licht verstandelijke beperking?

„Ze kleuren als het ware niet binnen

“**Het afschaffen van de sociale werkvoorziening is natuurlijk doodzonde. Triest dat deze mensen de vrije arbeidsmarkt op moeten.**”

de lijntjes. Kunnen niet plannen, hebben weinig inzicht, begrijpen niet helemaal hoe de wereld in elkaar zit. We hebben drie gedragslijnen ter beschikking, zeg ik altijd: *fight, flight* en *make love*. Dat zijn onze drie basisvaardigheden en daarmee redden wij het in het leven. Die hebben we alle drie nodig. Soms moet je vechten, soms vluchten en soms moet je gewoon proberen het goed te vinden met anderen. Maar je moet die vaardigheden wel handig kunnen toepassen. Mensen met LVB hebben vaak een voorkeursstrategie, ongeacht de situatie. 30 procent trekt zich terug, vlucht, altijd. 60 procent heeft vechten als voorkeursstrategie. Vandaar ook een overpopulatie van mensen met LVB in de gevangenissen. En dan zijn er een paar die altijd kiezen voor *make love*, maar dat is soms ook niet handig.”

Stel je koopt een apparaat bij een winkel en dat functioneert niet.

Dan ga je dus terug. Hoe moeilijk is dat voor mensen met LVB?

„Je kunt zo'n situatie oefenen met hen en dat gebeurt ook. Maar dan komen ze bij de winkel en worden ze toch met iets anders bejegend dan ze hebben geoefend. Wij kunnen dan meestal improviseren, dat kunnen zij niet. Een aantal zal wegllopen met de staart tussen de benen: vluchten. Een groter aantal gaat vechten. Dat kan verbaal zijn, maar ook door met dingen te gooien.”

Het gemiddelde IQ in Nederland is 100. Hoe ligt dat bij mensen met LVB?

„Die zitten tussen 50 en 85. Alleen om in aanmerking te komen voor de Wet langdurige zorg (Wlz) is een IQ onder 70 nog het belangrijkste. Maar het overgrote deel zit niet in een instelling voor mensen met een verstandelijke beperking.”

Dus de meesten zijn voor hulp afhankelijk van de Wet maatschap-

Gemeente Brunssum
2 April 2019

Prof. Dr. Xavier M.H. Moonen

- Bijzonder hoogleraar UvA
- Bijzonder lector Zuyd Hogeschool Heerlen
- Beleidsadviseur Koraal Sittard

Gemeenten leveren maatwerk

Koraal wonen
leren
werken

ZU
YD

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

VOBC

Maar dan moet je wel de maten
van je clientèle kennen

Niet iedereen heeft dezelfde behoeften

Koraal wonen
leren
werken

**ZU
YD**

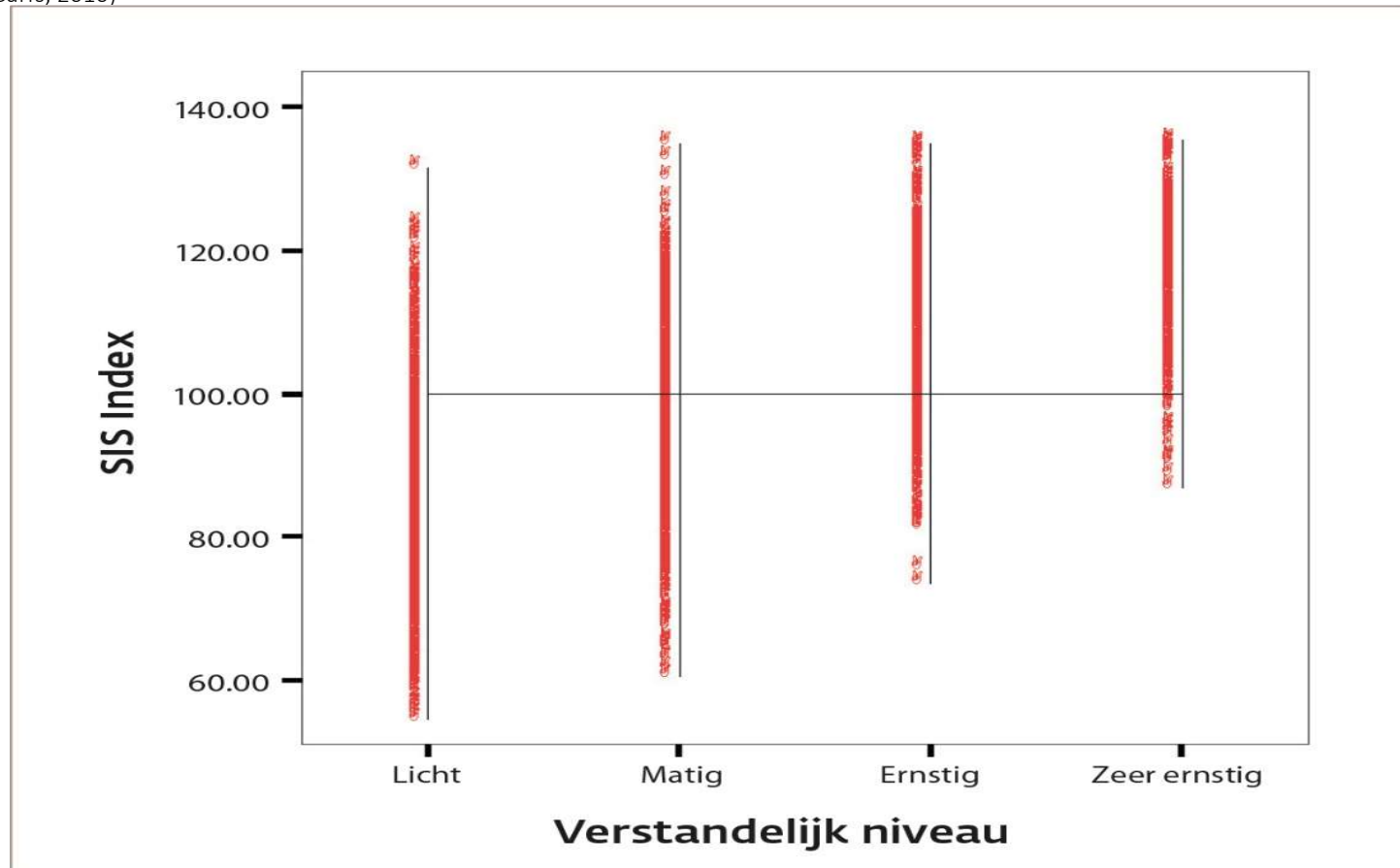

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

VOBC

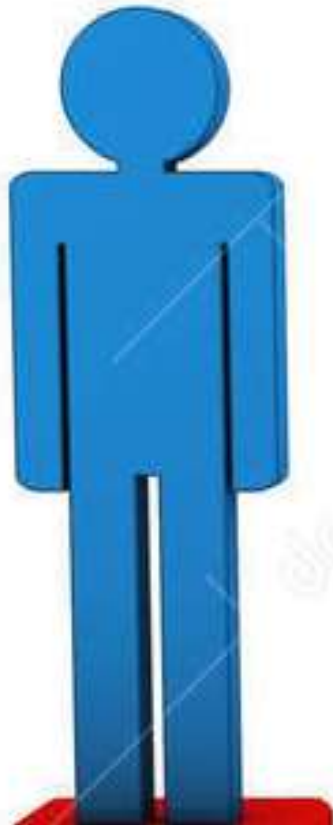

Van hebben naar nodig hebben

Relatie tussen ondersteuningsbehoefte en intelligentie
(Buntinx, Maes, Claes & Curfs, 2010)

De mate van ondersteuningsbehoefte verschilt per persoon

Iedereen dezelfde aanpak
bieden

laat ongelijkheid bestaan

Gelijke kansen voor iedereen
bereiken we alleen als we
mensen ongelijk
behandelen!

leder mens in uniek

ledere ontmoeting is uniek

Er zijn geen gelijke monniken met gelijke kappen

classificeren

- Classificeren is het ordenen van gegevens door ze in te delen in categorieën, gebaseerd op overeenkomstige en onderscheidende kenmerken.
- Classificeren betekent een situatie ontdoen van bijzondere en individuele kenmerken, zodat groepering mogelijk is.
- Daarbij zijn overeenkomsten belangrijker dan verschillen.
- Classificering is nodig om onderzoek te kunnen doen naar behandelingen, voor het bespreken van cliënten met andere hulpverleners en voor een efficiënte organisatie van de zorg.

De classificatie van verstandelijke beperkingen in de DSM 5

- Problemen op het gebied van intellectueel functioneren
- Problemen op gebied van adaptief functioneren (alledaags aanpassingsvermogen)
- Start vroeg in de ontwikkeling van een persoon
- (door alle domeinen heen)

Intellectueel en adaptief functioneren: drie domeinen

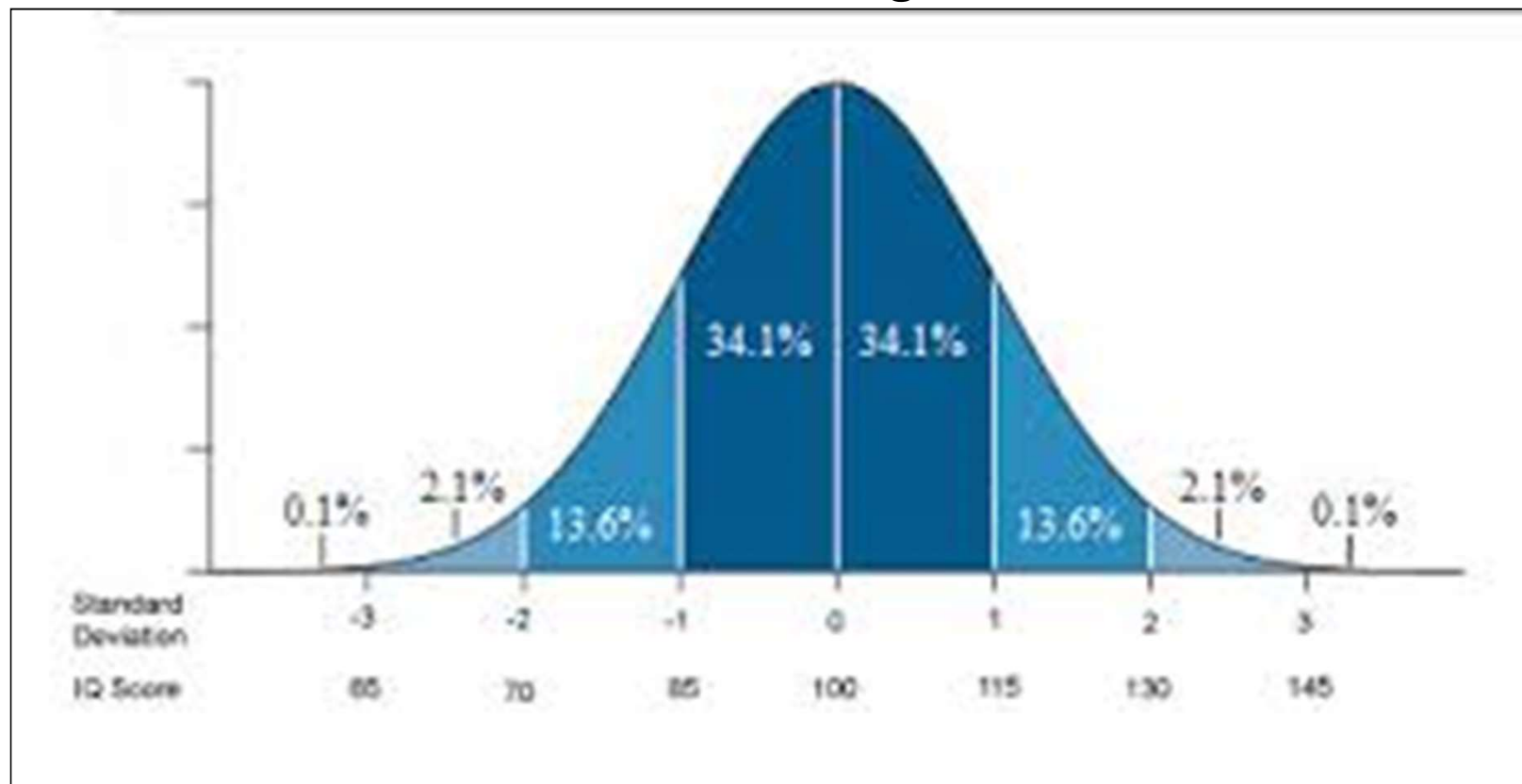
- *Conceptuele domein:* geheugen, taal, schoolse vaardigheden, probleemoplossend vermogen
- *Sociale domein:* inleven, empathie, vriendschappen sluiten, dagelijkse omgang
- *Praktische domein:* zelfmanagement, zelfverzorging

Intelligentie

Binet (1905): the ability to judge well, to understand well, to reason well

Wechsler (1944): the capacity of the individual to act purposefully, to think rationally, and to deal effectively with the environment

Theoretisch intelligentiemodel

Voorzichtig met IQ gegevens

Normering

Vermelden van
betrouwbaarheidsintervallen

Verschillende constructen

Momentopname

Waardeer het
oordeel van de
professional!

Kijk naar de adaptieve vaardigheden!

Wat doet iemand met zijn talenten?

Complexe samenleving

Koraal wonen
leren
werken
(Woittiez e.a., 2014)

ZU
YD

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

werken
armoede
politiek stress
ongeduld file
zelfstandig crisis
wegwerpmaatschappij
tijdsdruk
internet
religieus
vandalisme
industrie
vrijheid
geweld
vergrijzing
economie
multicultureel
ideaalbeeld
natuur milieu

Mensen die wij mensen met LVB noemen

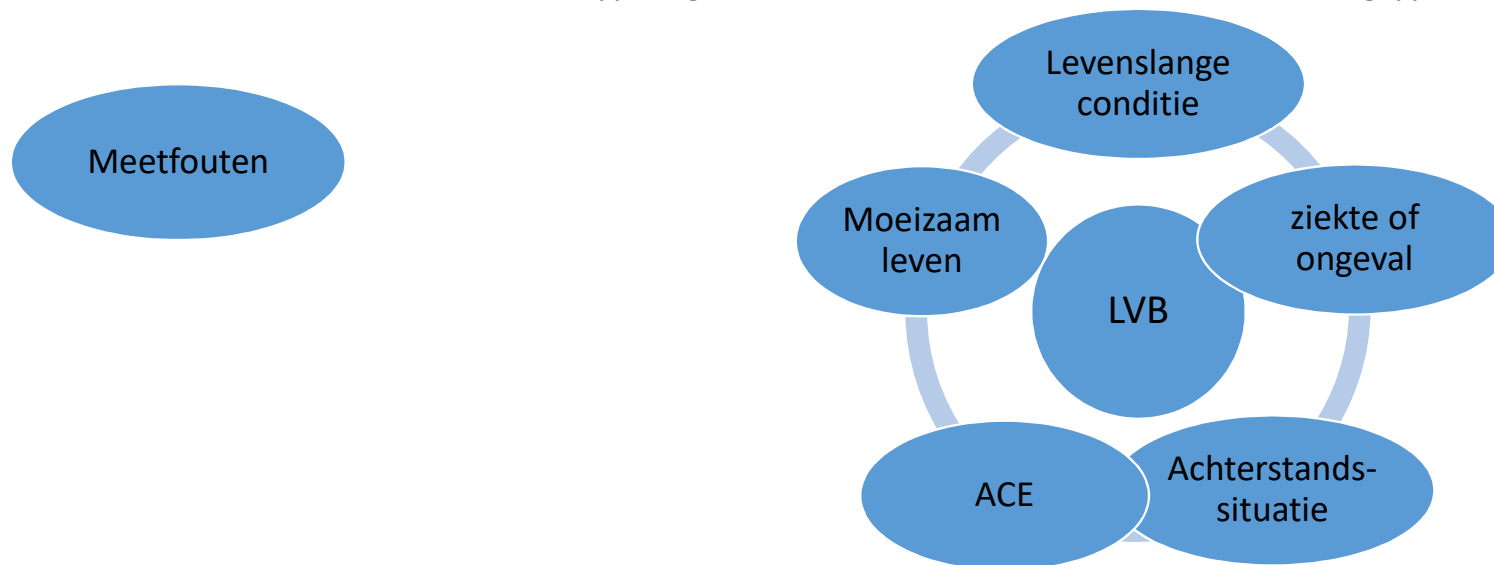
LVB in vele systemen terug te vinden (onder allerlei namen)

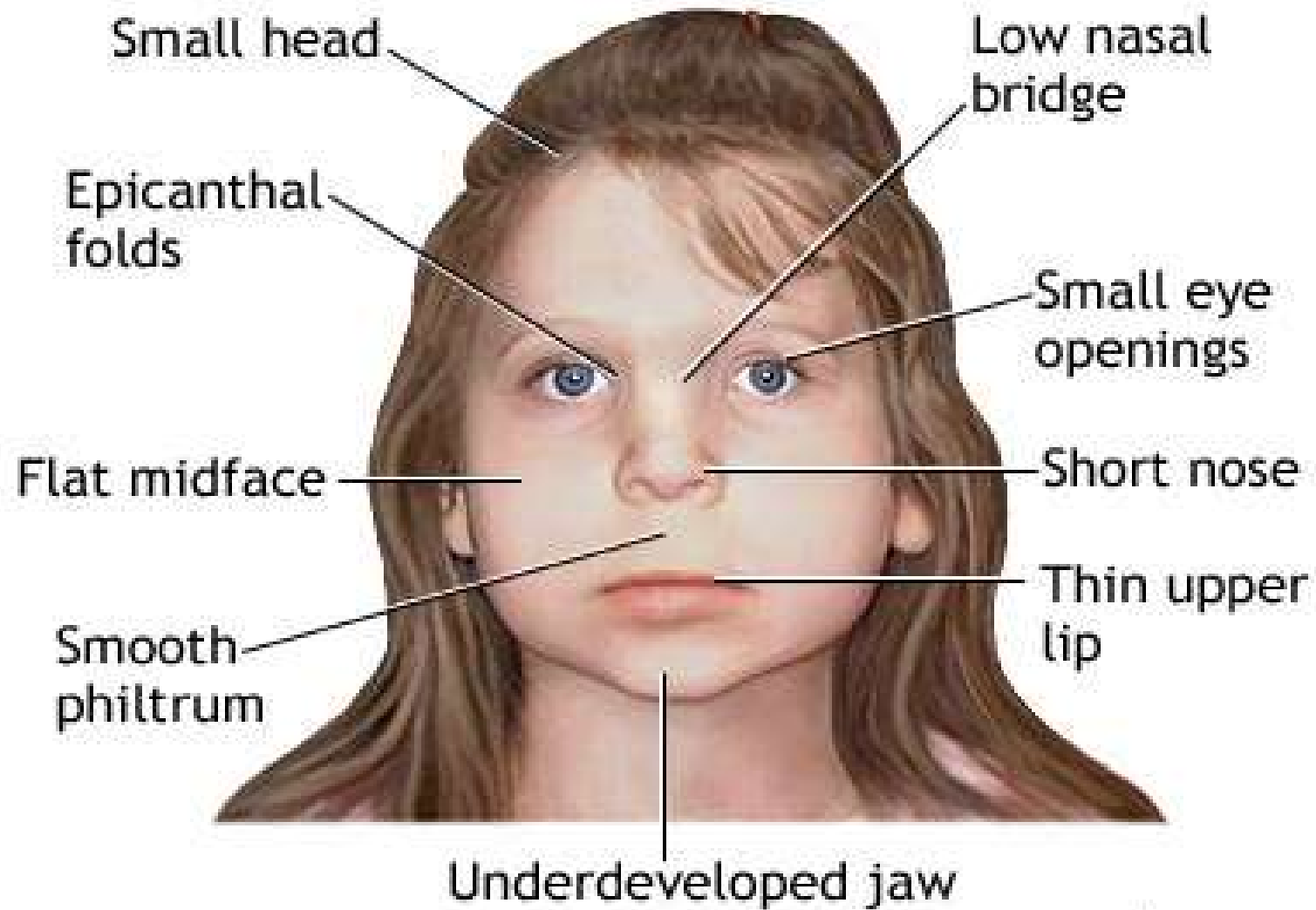

- Gehandicapten
- Criminelen
- Zorgwekkende zorgmijders
- Dak- en thuislozen
- Mensen met verward gedrag
- Psychiatrie
- Schoolmijders
- Laag opgeleiden
- Probleemgebruikers
- Multiproblem gezinnen
- Etc.

LVB niet één groep

Typologieën van mensen met LVB (met vele mengtypen)

Long-term Outcomes

Following Traumatic Brain Injury (TBI) in Children (5 jaar follow-up)

traumatic brain injury (39% ernstige gevolgen)

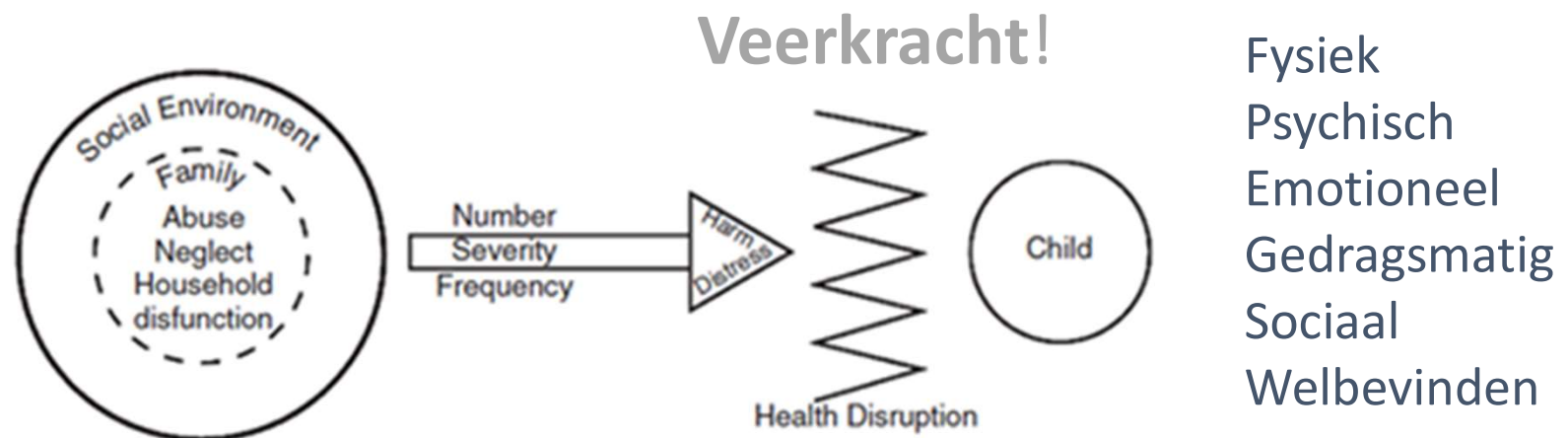
- Headaches -- 15 %
- Mental disorder -- 15 %
- Intellectual disability -- 13 %
- Depression/anxiety -- 5 %
- Seizure -- 4 %
- Brain damage -- 4 %

orthopedic injury (16% ernstige gevolgen)

- Intellectual disability -- 8 %
- Mental disorder -- 4 %
- Depression/anxiety -- 3 %
- Headaches -- 2 %
- Seizure -- less than 1 %
- Brain damage -- less than 1 %

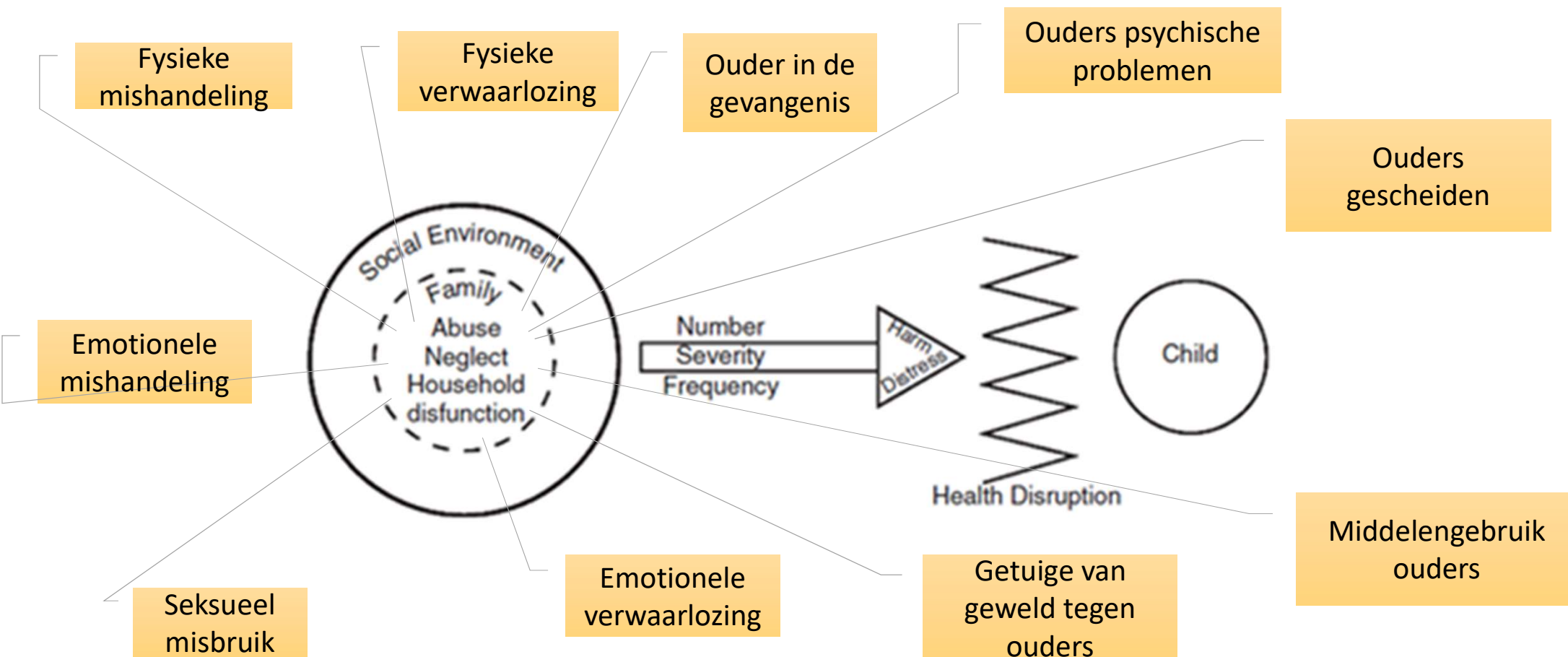
ACEs model

“Gebeurtenissen in de kindertijd, variërend in ernst en vaak chronisch, die voorkomen in de familie of sociale omgeving van een kind en die schade of angst veroorzaken, waardoor de fysieke of psychische gezondheid en ontwikkeling van het kind wordt verstoord” (p.1489)

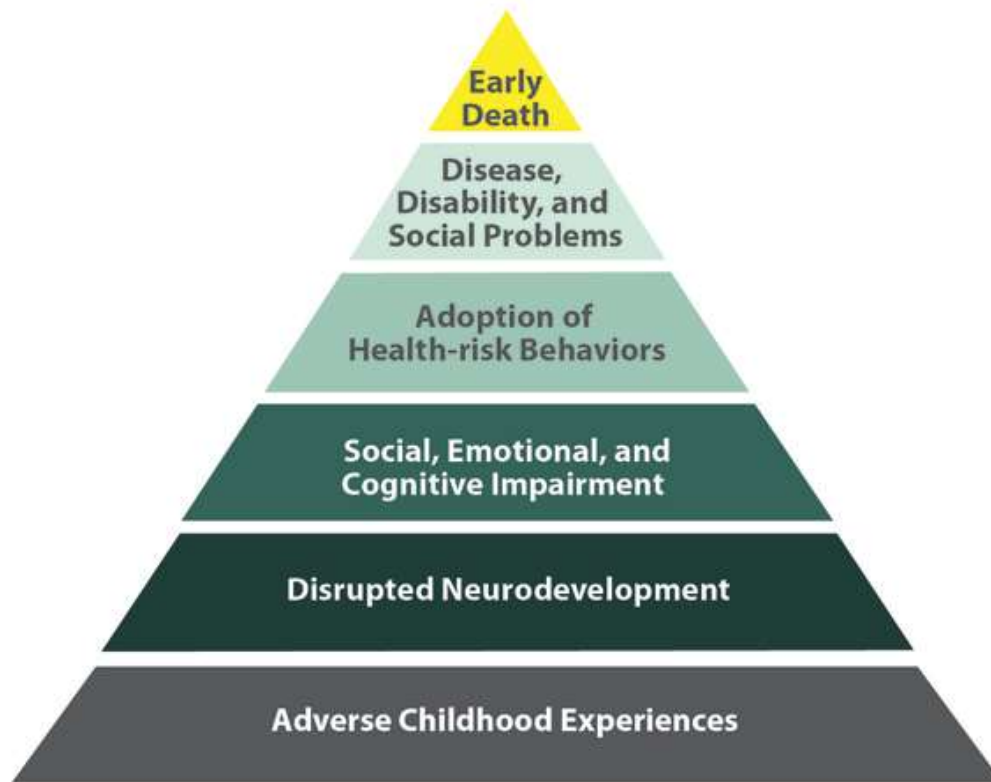

(Kalmakis & Chandler, 2014, p. 1495)

ACEs Felitti studie

(Felitti et al., 1998)

Mechanism by Which Adverse Childhood Experiences Influence Health and Well-being Throughout the Lifespan

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

hechting

Dissociatie

Sociale vaardigheden

Persoonlijkheidsproblemen

gedragsproblemen

Zelfregulatie

Diabetes

Suïcidaal gedrag

emotieregulatie

obesitas

Cognitieve vaardigheden

taalvaardigheden

roken

angst

depressie

Agressie

PTSS

drugsgebruik

Hartaandoeningen

Leverproblemen

Veranderingen in breinstructuur en functie?

Ontwikkeling vindt plaats
in interactie met anderen!

Toxic stress

Toxische stress

► POSITIVE

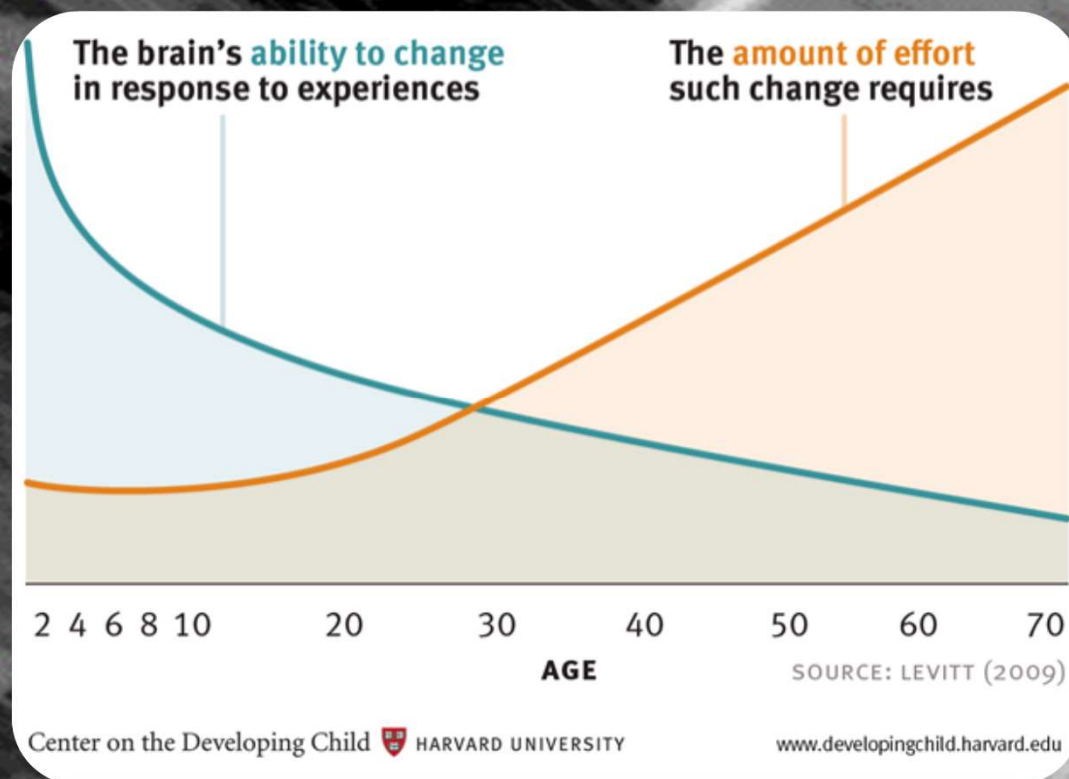

► TOLERABLE

► TOXIC

Onherstelbaar beschadigd?

(Deels) Beschermende factoren

Veilige hechtingsrelatie met ten minste één volwassene

Behandeling (trauma)

Wat te doen?

- Kijk individueel en indien nodig grijp in
- Maar kijk niet alleen individueel maar kijk ook wijk of buurtgericht
- Betrek inzichten uit wetenschappelijk onderzoek
- Betrek burgers zelf (sluit aan bij hun niveau en maak samen de volgende haalbare stap)
- Gebruik informatie die voorhanden is op een creatieve manier op basis van een leidend concept
- Gebruik interventies die al goed werken
- Meet verandering en stel bij

Licht Verstandelijke Beperkingen

- Sommige mensen zullen de classificatie hun hele leven houden
- Sommige mensen hebben de classificatie eerst niet maar later in hun leven wel
- Sommige mensen hebben de classificatie eerst wel maar later niet meer
- Sommige mensen krijgen de classificatie terwijl ze geen LVB hebben

Veel subgroepen /veel
problemen

Onwaarschijnlijk dat één
aanpak werkt

Zwakbegaafd, LVB, Verstandelijke Beperking

Wij zijn niet goed in verklaren en voorspellen maar wel in vaststellen van huidig toestandbeeld

Daarom spreken over:

**mensen die functioneren op het niveau van een licht verstandelijke
beperking**

sociaal kwetsbare mensen met beperkte cognitieve vaardigheden

Gebruik LVB als werkhypothese

- Cliënten herkennen het niet
- Cliënten willen niet tot de groep mensen met VB behoren
- Het kan een foute meting zijn
- Het kan een tijdelijk bruikbare classificatie zijn
- Soms zijn andere problemen voorliggend

Screenen

Korte eenvoudige procedure

Aanpassen gedrag

Inzetten vervolgacties

LVB? Daar kun je wat mee!

Handreiking voor het werken met kinderen met Licht
Verstandelijke Beperkingen in het basisonderwijs en thuis

LANDELIJK KENNISCENTRUM LVB

Koraal wonen
leren
werken

**ZU
YD**

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

VOBC
Voorlichting
Onderwijs
Beroep
Centrum

Handleiding

SCIL

Screeners voor intelligentie en
licht verstandelijke beperking

Hendrien L. Kaal
Henk L.I. Nijman
Xavier M.H. Moonen

SCIL 18+ en SCIL 14-17

 hogrefe

SCIL

Koraal wonen
leren
werken

**ZU
YD**

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

VOBC

(plus) LVB betekent

- Altijd aanpassen van taal
- Altijd aanpassen van werkwijzen

Menselijke gedrag in afstemming met de omgeving

Voorkeurstrategieën

Matige omgevingscan

Ze kunnen het wel maar ze doen het niet! (of niet?)

Snel schakelen
Stress

Keuzes maken

Betrokken zijn 2 specifieke gebieden— de Cortex cingularis anterior, die gelinkt is aan beslissingen nemen en het striatum, dat gelinkt is aan het beslissen over de waarde van een beslissing

Gemiddeld begaafde mensen hebben er last van als ze té veel keuzemogelijkheden hebben

Choice overload reduces neural signatures of choice set value in dorsal striatum and anterior cingulate cortex. Reutskaja, Lindner, Nagel, Andersen, & Camerer Nature Human Behaviour (2018) Oct. 1. 2018

Waarschijnlijk is dit punt voor mensen met LVB eerder bereikt maar dat zou nader onderzoek moeten uitwijzen

<https://www.expertisepuntvb.nl/>

Koraal wonen
leren
werken

**ZU
YD**

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

VOBC

- Kennis-app LVB
- Heeft u vragen over mensen met een (licht) verstandelijke beperking? Expertisepunt Verstandelijke Beperking is er om u wegwijs te maken in de hulpverlening rondom deze doelgroep.
- Mensen met een verstandelijke beperking wonen steeds langer thuis en kloppen met vragen aan bij reguliere voorzieningen, zoals de huisarts, wijkteams, maatschappelijk werk en andere hulporganisaties vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo). Door onze kennis te delen kunnen we er samen voor zorgen dat mensen uit deze doelgroep, de regie hebben én houden over hun eigen leven. Op deze manier kunnen zij actief blijven deelnemen aan de maatschappij.

3 leidende principes in effectieve communicatie

- Onderkennen specifieke doelgroepen
- Zoeken naar geëigende communicatie inhoud en communicatiemiddelen per doelgroep
- Toepassen van de geëigende communicatie inhoud en –middelen

Ga niet van je eigen referentie kader uit maar dat van je klant

Mensen die moeite hebben

om “standaard communicatie” te begrijpen

- Mensen met (licht) verstandelijke beperkingen
- Mensen met niet aangeboren hersenletsel
- Mensen uit andere taalgebieden die de Nederlandse taal aan het leren zijn
- Mensen uit andere taalgebieden die de taal niet leren of geleerd hebben
- Mensen die de aansluiting met het taalonderwijs gemist hebben
- Mensen die taalvaardigheden aan het verliezen zijn of verloren hebben
- Etc.

Vershil binnen de groepen

- Mensen met (zeer) lage taalvaardigheden die lerende zijn
- Mensen met blijvend (zeer) lage taalvaardigheden
- Mensen die taalvaardigheden aan het verliezen zijn

Wat helpt niet

- Harder praten
- Uitleggen (meer taal)
- Voorbeelden geven
- Simpele taal

laaggeletterden

Zijn mensen die moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. Vaak hebben zij ook moeite met digitale vaardigheden, zoals het gebruik van DidID of het maken van een cv. Deze basisvaardigheden beheersen zij niet op het minimale niveau om volwaardig in de Nederlandse maatschappij mee te kunnen doen. Het minimale niveau is door de overheid vastgesteld op *eindniveau vmbo of niveau mbo-2/3* (niveau 2 F binnen de standaarden en eindtermen volwasseneneducatie). Het niet beheersen van dit niveau heeft grote gevolgen voor de laaggeletterde zelf en voor de maatschappij als geheel.

(lezenenschrijven.nl)

laaggeletterden

- 2, 5 miljoen volwassen Nederlanders (lezen, schrijven, rekenen maar vaak ook digitale vaardigheden)
- iets meer vrouwen dan mannen
- 55% autochtoon / 30% 1^e generatie allochtoon
- Minder vrijwilligers werk / meer werkloosheid / vaker afhankelijk van uitkeringen / grotere kans onder de armoede grens te leven / slechtere gezondheid(svaardigheden)
- Hoge kosten

(zeer) laaggeletterdheid
Zegt iets over het wat,
maar niet over het waarom

Lastig

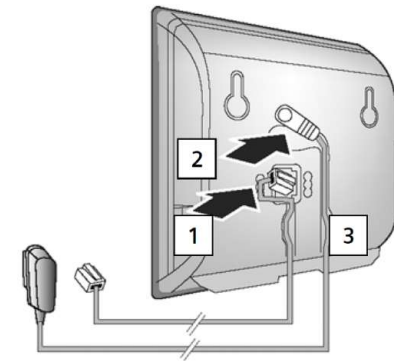
Lezen

- Lange woorden moeilijk ontrafelen en uitspreken
- Slecht werkgeheugen -> moeilijk lange woorden en zinnen onthouden
- Lage motivatie : passieve leesstrategie -> minder goed opslaan

Lastig

Begrijpen

- Kleinere woordenschat
- Moeite met beeldspraak, gezegden
- Woorden vaak maar 1 betekenis
- Moeite met koppeling woorden aan beelden

Lastig

Bevatten

- Waarnemingsproblemen (waar gaat het om)
- Geheugen problemen (hoeveel info kan verwerkt en gecodeerd en hervonden worden)
- Onvoldoende zicht op waarde van de informatie (waarderen/ hoofd- en bijzaken, urgentie)

Lastig

Benutten

- Moet ik wat doen?
 - Wil ik wat doen?
 - Wat moet ik doen?
 - Hoe pak ik het aan?
-

- Kan ik dat wel? (waarbij ik soms ver buiten mijn comfortzone kom)
- Wie kan mij helpen?

	Begrijpen		Spreken	
	Luisteren	Lezen	Productie	Gesprekken voeren
A1	Begrijpt vertrouwde uitdrukkingen en eenvoudige zinnen als er heel langzaam en duidelijk gesproken wordt.	Kan vertrouwde namen, woorden en zeer eenvoudige zinnen begrijpen in standaardteksten als mededelingen, posters, catalogi.	Kan zich uitdrukken in losse woorden en in korte, eenvoudige zinnen over concrete zaken uit de eigen leef- of werkomgeving.	Kan deelnemen aan eenvoudige gesprekken in situaties die veel voorkomen in het dagelijks leven en op de werkplek.
A2	Begrijpt de belangrijkste punten van korte en eenvoudige boodschappen en aankondigingen als er langzaam en duidelijk gesproken wordt.	Kan korte en eenvoudige teksten lezen over concrete onderwerpen uit de eigen werk- of leefomgeving.	Kan in eenvoudige bewoordingen een beschrijving geven van mensen, leef- en werkomstandigheden, dagelijkse routines enzovoort.	Kan korte gesprekken voeren in standaard-situaties. Kan vragen stellen en beantwoorden en ideeën en informatie uitwisselen over vertrouwde onderwerpen in voorspelbare, alledaagse situaties.
B1	Begrijpt feitelijke informatie over veel voorkomende onderwerpen uit dagelijks leven en werk.	Kan feitelijke teksten over onderwerpen uit de eigen werk- of leefomgeving lezen met een redelijke mate van begrip.	Kan een eenvoudige uiteenzetting geven over vertrouwde onderwerpen uit de eigen leef- en werkomgeving.	Kan met redelijk gemak deelnemen aan gesprekken over onderwerpen uit het dagelijks leven, gericht op het onderhouden van sociaal contact en het regelen van zaken.

Europese taalniveaus

Om het taalonderwijs binnen Europa op elkaar af te stemmen en een platform te hebben waarop taalkwalificaties op Europese schaal erkend kunnen worden, is in 1998 het Europees Referentiekader voor de moderne talen verschenen. Het Referentiekader is in opdracht van de Raad van Europa opgesteld.

Referentiekader

Het Referentiekader beschrijft een Europese schaal van taalvaardigheid in zes niveaus voor de beheersing van diverse vaardigheden, zoals luisteren, spreken en schrijven. Er zijn drie niveaus (A, B en C) en ieder niveau is weer onderverdeeld in twee sub niveaus (1 en 2).

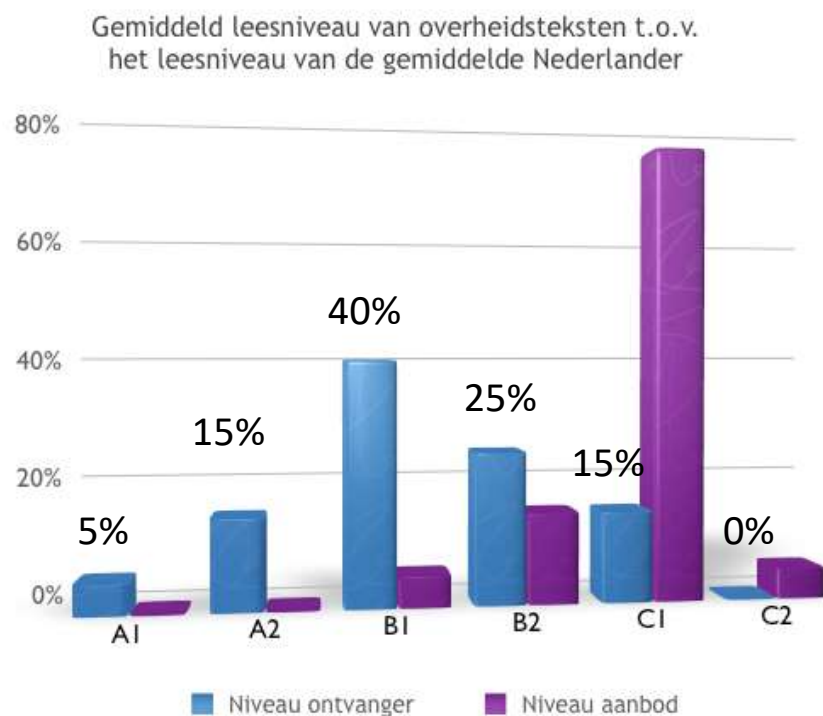
A is voor de basisgebruiker (beginner)

B is voor de zelfstandige gebruiker (gevorderde)

C is voor de vaardige gebruiker (zeer gevorderde)

Website: NIOW de taalexperts

Aanbod en ontvanger

“Uit onderzoek blijkt dat veel communicatie niet effectief is omdat de teksten te moeilijk geschreven zijn.

Figuur 1 laat zien dat de piek van het gemiddelde leesniveau in Nederland ligt op taalniveau B1 (40%) terwijl het tekstniveau waarop tekst meestal wordt geschreven rond taalniveau C1 ligt (75%).”

80% leest B1 of hoger
aanbod B2: je mist 60% lezers

Bron: Stichting Accessibility

De gevolgen.....

Hebben wij niet allemaal baat bij

- Begrijpelijke teksten?
- Korte teksten?
- Teksten zonder voor niet-ingewijden onbegrijpelijke vaktermen?
- Aantrekkelijke teksten?
- Teksten waarbij we niet het gevoel krijgen er ingeluisd te worden?
- Communicatie die op maat is?

Voorkom taaldiscriminatie

Koraal wonen
leren
werken

ZU
YD

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

VOBC

- Niet: taal voor ons en taal voor hun
- Maar: taal voor ons allemaal

Er zijn heel veel taalinitiatieven onder het motto klare taal, heldere taal etc. maar die richten zich bijna allemaal op niveau B1 en daarmee sluit je zo'n 25% van je burgers uit!

- In Nederland geen eenduidige aanpak voor (zeer) laaggeletterdheid op A1 en A2 niveau
- Prof. Dr. Xavier Moonen: hoogleraar UvA, lector Zuyd, Koraal Sittard
- Team: Tessie Wittelings, Karin Cortenbach, Enid Reichrath, Frank Hovens, (4 vacatures)
- Leichte Sprache en Easy to Read language als basis maar verder doorontwikkeld
- Project Koraal - Onderzoek UvA – Onderzoek Zuyd- Project Maastricht – Project Amsterdam – Project VGN etc.

- Set van taalregels (zoals)
 - Korte eenvoudige zinnen
 - Gangbare concrete woorden
 - Kernachtige teksten
- Visuele ondersteuning
- Beoordeling van concept taalproducten door gebruikers

Trainingen

- Makers van taalboodschappen om in (varianten van) Tva te schrijven en te spreken
- Gebruikers van taalboodschappen om kritisch commentaar te geven op beoogde eindproducten

Wetenschappelijk onderzoek

- Naar de begrijpelijkheid van teksten
- Naar de noodzaak van bepaalde regels
- Gebruikswaarde van beeldmateriaal
- Screenen van taalniveaus
- Effectieve inzet van toetsers
- Naar de effecten van Taal voor allemaal
- Etc.

De kern in TvA

- Blijkt lastig om exact te bepalen (Richtlijn: max. een A4, maar liever minder)
- 3 dingen van belang:
 1. Deze brief is voor mij.
 2. Ik weet waarom ik deze brief krijg/ waarom hij belangrijk is; en dat ik iets moet doen; en wat het nadeel is als ik het niet doe (kernboodschap).
 3. Ik weet wie ik kan bellen, of waar ik naar toe kan voor hulp en meer informatie ('echt mens').

Onze missie

Het project Taal voor allemaal heeft als ultieme doel dat iedereen taal gebruikt die door iedereen voor wie die taalboodschap bedoeld is begrepen kan worden. Zodat ook mensen met (zeer) lage taalvaardigheden desgewenst aan alle aspecten van het maatschappelijke verkeer kunnen deelnemen. Taal voor allemaal wil inclusie bevorderen en mensen met (zeer) lage taalvaardigheden empoweren.

Dank!

Koraal wonen
leren
werken

**ZU
YD**

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

VOBC

